

KARTA CHARAKTERYSTYKI

sporządzona zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) 2015/830 zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (REACH)

Strona
1 z 12

Edycja
03

Data wydania
30.11.2012

Data aktualizacji
08.05.2017

1. SEKCJA 1. IDENTYFIKACJA SUBSTANCJI/MIESZANINY I IDENTYFIKACJA PRZEDSIĘBIORSTWA

1.1. Identyfikator produktu

Nazwa handlowa produktu: **CIMEX-OUT**

1.2. Istotne zidentyfikowane zastosowania substancji lub mieszaniny oraz zastosowania odradzane:

1.2.1. Istotne zidentyfikowane zastosowania:

Insektycyd. Produkt owadobójczy o działaniu kontaktowym i żołądkowym w formie koncentratu zawiesinowego do rozcieńczania wodą. Przeznaczony do zwalczania owadów w higienie sanitarnej i ochronie żywności. Może być stosowany w mieszkaniach, pomieszczeniach użyteczności publicznej, kuchniach, stołówkach, przedszkolach, szpitalach (z wyjątkiem sal chorych), pomieszczeniach magazynowych, itp. CIMEX-OUT może być również stosowany do zwalczania komarów i kleszczy na zewnątrz budynków (działki i ogródki przydomowe).

1.2.2. Zastosowania odradzane:

Inne niż wymienione w sekcji 1.2.1

1.3. Dane dotyczące dostawcy karty charakterystyki:

„Asplant-Skotniccy” Sp. Jawna

Adres: 43-600 Jaworzno, ul. Chopina 78 A

Tel./fax: 32 / 753-09-17, 753-09-33, 753-09-87

e-mail: biuro@asplant.com.pl

Osoba odpowiedzialna za kartę: Michał Patrzalek e-mail: michal.patrzalek@asplant.com.pl

1.4. Numer telefonu alarmowego:

112 – telefon alarmowy centrum powiadamiania ratunkowego

+48 58 682 04 04 – Pomorskie Centrum Toksykologii Gdańsk

+48 22 619 66 54 – Biuro Informacji Toksykologicznej Warszawa

+48 61 847 69 46 – Ośrodek Informacji Toksykologicznej Poznań

SEKCJA 2. IDENTYFIKACJA ZAGROŻEŃ

2.1. Klasyfikacja substancji lub mieszaniny:

Zgodnie z Rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008

Acute Tox. 4 (inh) – Toksyczność ostra (przy wdychaniu) kategoria zagrożenia 4 z przypisanym zwrotem określającym rodzaj zagrożenia:

H332 Działa szkodliwie w następstwie wdychania

Aquatic Acute 1 – Stwarzający zagrożenie dla środowiska wodnego OSTRE kategoria zagrożenia 1, z przypisanym zwrotem określającym rodzaj zagrożenia:

H400 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne

Aquatic Chronic 1 – Stwarzający zagrożenie dla środowiska wodnego PRZEWLEKŁE kategoria zagrożenia 1, z przypisanym zwrotem określającym rodzaj zagrożenia:

H410 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne, powodując długotrwałe zmiany

Zagrożenie dla zdrowia: produkt jest klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie dla zdrowia, szkodliwy przy wdychaniu, potencjalnie szkodliwy po połknięciu

Zagrożenie dla środowiska: produkt jest klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie dla środowiska, działający bardzo toksycznie na organizmy wodne, może powodować długo utrzymujące się niekorzystne zmiany w środowisku wodnym

Zagrożenia fizyczne/chemiczne: produkt nie jest klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie

Zagrożenie pożarowe: produkt niepalny

Edycja
03Data wydania
30.11.2012 Data aktualizacji
08.05.2017

2.2. Elementy oznakowania

Zgodnie z Rozporządzeniem (WE) nr 1272/2008

Piktogramy:

GHS 07

GHS 09

Hasło ostrzegawcze: Uwaga

Zwroty określające rodzaj zagrożenia:

H332 Działa szkodliwie w następstwie wdychania

H410 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne, powodując długotrwałe zmiany

Zwroty określające środki ostrożności:

Ogólne:

P101 W razie konieczności zasięgnięcia porady lekarza należy pokazać pojemnik lub etykietę

P102 Chronić przed dziećmi

Zapobieganie:

P261 Unikać wdychania par/aerozoli

P271 Stosować wyłącznie na zewnątrz lub w dobrze wentylowanym pomieszczeniu

P273 Unikać uwolnienia do środowiska

Reagowanie:

P304 + P340 W PRZYPADKU DOSTANIA SIĘ DO DRÓG ODDECHOWYCH: wyprowadzić lub wynieść poszkodowanego na świeże powietrze i zapewnić mu warunki do swobodnego oddychania.

P312 W przypadku złego samopoczucia skontaktować się z OŚRODKIEM ZATRUCIE/lekarzem

P391 Zebrać wyciek

Przechowywanie:

-

Usuwanie:

P501 Zawartość/pojemnik usuwać do firm posiadających odpowiednie uprawnienia, zgodnie z krajowymi / międzynarodowymi przepisami

Składniki czynne/stwarzające zagrożenie: α -cypermetryna 30 g/dm³, chlorofenapir 170 g/dm³

2.3. Inne zagrożenia:

Produkt nie spełnia kryteriów PBT lub vPvB zgodnie z załącznikiem XIII rozporządzenia REACH.

SEKCJA 3. SKŁAD/INFORMACJA O SKŁADNIKACH

3.1 Substancje

Nie dotyczy

3.2 Mieszanki

Produkt jest mieszaniną. Skład: substancja czynna α -cypermetryna 30 g/l, chlorofenapir 170 g/l, substancje pomocnicze nie klasyfikowane jako stwarzające zagrożenie bądź o zawartości poniżej progu klasyfikacyjnego

Klasyfikację substancji stwarzających zagrożenie zawartych w produkcie podano zgodnie z tabelą 3.1 załącznika VI do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z uwzględnieniem jego aktualizacji, danych REACH, danych dostarczonych przez producenta oraz danych literaturowych.

Nr CAS	Nr WE	Nr indeksowy	REACH numer rejestracyjny	Nazwa chemiczna	Zawartość	Kategorie zagrożenia	Zwroty H
67375-30-8	257-842-9	607-422-00-X	nie wymagany**	α -cypermetryna* (ISO) / racemat zawierający (R)- α -cyjano-3-fenoksybenzylo (1S,3S)-3-(2,2-dichlorowinylo)-2,2-dimetylo-cyklopropanokarboksylan / (S)- α -cyjano-3-fenoksybenzylo (1R,3R)-3-(2,2-dichlorowinylo)-2,2-dimetylo-cyklopropanokarboksylan	30 g/dm ³ 2,8 % wag.	Acute Tox. 3 (oral), STOT RE 2, STOT SE 3, Aquatic Acute 1, Aquatic Chronic 1	H301, 335, 373, 400, 410
122453-73-0	nie nadany	608-034-00-3	nie wymagany**	chlorofenapir (ISO) 4-bromo-2-(4-chlorofenylo)-1-etoksymetylo-5-trifluorometylopirolo-3-karbonitryl	170 g/dm ³ 15,8 % wag.	Acute Tox. 3 (inh), Acute Tox. 4 (oral) Aquatic Acute 1, Aquatic Chronic 1	H302, 331, 400, 410

Wartość współczynnika M dla substancji stwarzającej zagrożenie dla środowiska (nr CAS 67375-30-8) ostre zagrożenie dla środowiska wodnego: M = 1000

Wartość współczynnika M dla substancji stwarzającej zagrożenie dla środowiska (nr CAS 122453-73-0) ostre zagrożenie dla środowiska wodnego: M = 100

* - substancja, dla której określono wspólnotowe najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy

** - substancja czynna stosowana w produkcie biobójczym

Znaczenie kategorii zagrożenia oraz zwrotów H patrz sekcja 16.

SEKCJA 4. ŚRODKI PIERWSZEJ POMOCY

4.1. Opis środków pierwszej pomocy

Zalecenia ogólne:

Przerwać kontakt/narażenie. W przypadku kontaktu z produktem wywołującym niedyspozycję natychmiast wezwać zawodową służbę zdrowia. Pokazać lekarzowi oznakowanie z etykiety lub karty charakterystyki produktu. Poinformować lekarza o udzielonej pierwszej pomocy poszkodowanemu. Nie podawać niczego doustnie osobie nieprzytomnej. W żadnym wypadku nie wywoływać wymiotów. Jeżeli poszkodowany wymiotuje, obrócić go w pozycji bezpiecznej aby zapobiec ryzyku zadławienia się wymiocinami. Usunąć zanieczyszczoną produktem odzież.

Ochrona osób udzielających pierwszej pomocy: Nie należy podejmować żadnych działań, które stwarzałyby ryzyko dla ratownika chyba, że jest się odpowiednio przeszkolonym. Zalecane jest stosowanie środków ochrony osobistej (patrz sekcja 8).

Skażenie skóry: Zdjąć całą skażoną odzież. Natychmiast obmyć skórę wodą, a następnie wodą i mydłem. Jeżeli wystąpią jakiegokolwiek podrażnienia skontaktować się z lekarzem. Skażoną odzież należy uprać przed ponownym założeniem.

Skażenie oczu: Przemycać odpowiednim płynem do przemywania oczu lub czystą wodą, utrzymując powieki otwarte przez co najmniej 10 minut, zasięgnąć porady lekarza.

Narażenie inhalacyjne: Wyprowadzić poszkodowanego z miejsca narażenia, przy trudnościach z oddychaniem podawać tlen, w razie potrzeby skontaktować się z lekarzem. Należy zapobiec ewentualnemu wychłodzeniu ciała.

Edycja
03Data wydania
30.11.2012 Data aktualizacji
08.05.2017

Spżycie: Dokładnie wyplukać usta wodą (nie podawać do picia mleka, oleju ani alkoholu), natychmiast skontaktować się z lekarzem, pokazać etykietę produktu

UWAGA! Osobie nieprzytomnej nie wolno nic podawać doustnie i nie wolno wywoływać wymiotów!

4.2. Najważniejsze ostre i opóźnione objawy oraz skutki narażenia

Ostre objawy – w kontakcie ze skórą zwłaszcza jej delikatnych obszarów, np. twarzy, może wywoływać swędzenie, pieczenie lub drętwienie.

Opóźnione objawy – w przypadku zatruc, obserwuje się: nerwowość, objawy uczulenia, stany lękowe, mrowienie przy dotyku, bezład ruchowy (ataksja), drgawki.

Skutki narażenia – brak danych

4.3. Wskazania dotyczące wszelkiej natychmiastowej pomocy lekarskiej i szczególnego postępowania z poszkodowanym

Informacja dla lekarza: Przy połknięciu zastosować płukanie żołądka. Można podawać: Phenobarbital, Diphenyl Hydantoin, lub ich mieszaninę. Dostanie się do płuc, może spowodować objawy zapalenia płuc. Poszkodowanego należy umieścić w dobrze wentylowanym miejscu lub na świeżym powietrzu. Stosować leczenie objawowe. Leczenie antyhistaminowe, jeżeli wystąpią objawy alergiczne.

W przypadku kontaktu z numerem alarmowym firmy lub centrum ostrych zatruc należy mieć przy sobie pojemnik produktu, etykietę lub niniejszą kartę charakterystyki

SEKCJA 5. POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU POŻARU

5.1. Środki gaśnicze:

Stosowne środki gaśnicze: do wygaszania ognia niewielkich rozmiarów stosować gaśnice pianowe, śniegowe (CO₂) lub proszkowe. W przypadku dużego ognia stosować pianę lub mgłą wodną.

Środki gaśnicze, które nie mogą być używane ze względów bezpieczeństwa: bezpośredni strumień wody – ryzyko rozprzestrzenienia pożaru i skażenia terenu.

5.2. Szczególne zagrożenia związane z substancją lub substancją lub mieszaniną:

Przy spalaniu produktu mogą wydzielać się produkty spalania – tlenki węgla, związki halogenoorganiczne, inne szkodliwe gazy. Unikać wdychania produktów spalania, mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia.

5.3. Informacje dla straży pożarnej: bezwzględnie stosować niezależny aparat oddechowy i odpowiednią odzież ochronną w trakcie akcji gaśniczej lub podczas prac porządkowych natychmiast po pożarze w zamkniętych lub słabo wentylowanych pomieszczeniach.

Zalecenia ogólne: usunąć z zagrożonego obszaru osoby niepowołane, niebiorące udziału w likwidowaniu pożaru. W razie potrzeby wezwać Straż Pożarną tel. 998.

Dodatkowe uwagi: opakowania nie objęte pożarem, narażone na działanie ognia lub wysokiej temperatury chłodzić wodą, z bezpiecznej odległości, o ile to możliwe usunąć je z obszaru zagrożenia.

Pozostałości po pożarze i zanieczyszczone wody pogaśnicze usuwać zgodnie odpowiednimi przepisami.

Nie wolno wprowadzać wód pogaśniczych do kanalizacji.

SEKCJA 6. POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU NIEZAMIERZONEGO UWOLNIENIA DO ŚRODOWISKA

6.1. Indywidualne środki ostrożności, wyposażenie ochronne i procedury w sytuacjach awaryjnych:

Unikać kontaktu ze skórą, oczami i ubraniem. Unikać wdychania rozpylonego produktu i cieczy użytkowej stosowanej przy opryskach. Podczas pracy z produktem nie wolno jeść, pić i palić. Stosować odzież ochronną (roboczą) i rękawice (gumowe lub tworzywowe). Skażoną odzież zdjąć, wyprać w zwykłej pralce po wstępnym przepłukaniu wodą. Skórę wyplukać dużą ilością wody i wymyć wodą z mydłem.

Dla personelu biorącego udział w akcji ratowniczej: zapoznać się z informacjami z sekcji 8

6.2. Środki ostrożności w zakresie ochrony środowiska:

Nie dopuścić do przedostania się do kanalizacji, wód gruntowych i powierzchniowych. Nie splukiwać do kanalizacji. W przypadku skażenia środowiska zawiadomić odpowiednie władze.

Zabrania się stosowania środka w strefie bezpośredniej ochrony ujęć wody oraz na terenie uzdrowisk, otulin parków narodowych i rezerwatów.

Resztki nieużytej cieczy użytkowej rozcieńczyć wodą i wypryskać na powierzchni poprzednio opryskiwanej.

6.3. Metody i materiały zapobiegające rozprzestrzenianiu się skażenia i służące do usuwania skażenia:

W przypadku rozszczelnienia pojemnika, rozlania się produktu zabezpieczyć źródło wycieku, przelać produkt do pustego pojemnika. Rozlany produkt przesypać materiałem chłonnym (piasek, ziemia okrzemkowa) zebrać do zamykanego pojemnika i przeznaczyć do utylizacji. Miejsce skażenia zmyć wodą.

6.4. Odniesienia do innych sekcji:

Indywidualne środki ochrony – sekcja 8

Postępowanie z odpadami – sekcja 13

SEKCJA 7. POSTĘPOWANIE Z SUBSTANCJAMI I MIESZANINAMI ORAZ ICH MAGAZYNOWANIE

7.1. Środki ostrożności dotyczące bezpiecznego postępowania:

Przed zastosowaniem produktu zapoznać się z treścią etykiety. Unikać zanieczyszczenia oczu i skóry. Nie wdychać par i aerozoli produktu. Przestrzegać zasad higieny osobistej i stosować odzież ochronną zgodnie z informacjami zamieszczonymi w sekcji 8 karty. Podczas pracy z produktem nie jeść, nie pić, nie palić. Myć ręce przed przerwami w pracy oraz po pracy z produktem.

Wszelkie czynności związane z manipulowaniem i przenoszeniem produktu należy wykonywać przy zachowaniu szczelności opakowań jednostkowych. Unikać sytuacji, które grożą niekontrolowaną utratą szczelności opakowań.

Po pracy z produktem:

Po pracy umyć ręce i twarz. Wyczyścić wyposażenie ochronne. Zabrudzony sprzęt umyć wodą z mydłem lub roztworem sody.

Specjalne środki zabezpieczające przed pożarem i eksplozją:

Nie są wymagane

Higiena przemysłowa:

- wskazana właściwa wentylacja podczas pracy (wentylacja ogólna i miejscowa wywiewna)
- zapewnić stanowisko do płukania oczu i rąk w przypadku ich skażenia
- ręce umyć wodą z mydłem przed jedzeniem, paleniem papierosów i po zakończeniu pracy
- natychmiast usuwać uwolniony produkt
- należy przestrzegać zwykłych środków ostrożności przy obchodzeniu się z chemikaliami.

7.2. Warunki bezpiecznego magazynowania, w tym informacje dotyczące wszelkich wzajemnych niezgodności:

Przechowywać w oryginalnym opakowaniu, szczelnie zamknięty w temp. 5 – 30°C. Nie usuwać etykiet.

Nie dopuścić do przemarznięcia środka.

7.3. Szczególne zastosowania końcowe:

Produkt biobójczy. Przestrzegać informacji zawartych w treści etykiety produktu.

SEKCJA 8. KONTROLA NARAŻENIA/ŚRODKI OCHRONY INDYWIDUALNEJ

8.1. Parametry dotyczące kontroli:

Wartości graniczne narażenia:

Składnik stwarzający zagrożenie	Nr CAS	NDS, mg/m ³	NDSch, mg/m ³
Alfa-cypermetyryna – frakcja wdychalna, mieszanina izomerów: (1S,3S)-3-(2,2-dichlorowinylo)-2,2-dimetylocyklopropanokarboksylan(R)-cyjano (3-fenoksyfenylo)metylu; (1R,3R)-3-(2,2-dichlorowinylo)-2,2-dimetylocyklopropano-karboksylan (S)-cyjano-(3-fenoksyfenylo)metylu	67375-30-8	1	-

	KARTA CHARAKTERYSTYKI sporządzona zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) 2015/830 zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (REACH)			Strona 6 z 12
	Edycja 03	Data wydania 30.11.2012	Data aktualizacji 08.05.2017	

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2014r. Poz. 817)

Zalecenia dotyczące procedury monitoringu zawartości składników stwarzających zagrożenie w powietrzu – metodyka pomiarów:

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 02 lutego 2011r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2011r. Nr 33, poz. 166)

PN-89/Z-01001/06. Ochrona czystości powietrza. Nazwy, określenia i jednostki. Terminologia dotycząca badań jakości powietrza na stanowiskach pracy.

PN Z-04008-7:2002. Ochrona czystości powietrza. Pobieranie próbek. Zasady pobierania próbek powietrza w środowisku pracy i interpretacja wyników.

PN-EN-689: 2002. Powietrze na stanowiskach pracy – wytyczne oceny narażenia inhalacyjnego na czynniki chemiczne przez porównanie z wartościami dopuszczalnymi i strategia pomiarowa.

Należy zastosować procedury monitorowania stężeń stwarzających zagrożenie komponentów w powietrzu oraz procedury kontroli czystości powietrza w miejscu pracy – o ile są one dostępne i uzasadnione na danym stanowisku – zgodnie z odpowiednimi Polskimi lub Europejskimi Normami z uwzględnieniem warunków panujących w miejscu narażenia oraz odpowiedniej metodologii pomiaru dostosowanej do warunków pracy. Tryb, rodzaj i częstotliwość badań i pomiarów powinny spełniać wymagania zawarte w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 02 lutego 2011r.

Najwyższe dopuszczalne stężenie w materiale biologicznym DSB:

Dla produktu i jego składników nie określono wartości DSB.

Wartości DNEL i PNEC:

Dla produktu nie określono wartości DNEL i PNEC.

8.2. Kontrola narażenia:

Zalecenia w zakresie środków technicznych:

Używać wyłącznie z odpowiednią wentylacją. Niezbędna jest wentylacja miejscowa wywiewna, która usuwa pary z miejsc emisji produktu, jak również wentylacja ogólna pomieszczeń.

Środki ochrony indywidualnej

Konieczność stosowania i dobór odpowiednich środków ochrony indywidualnej powinny uwzględniać rodzaj zagrożenia stwarzanego przez produkt, warunki w miejscu pracy oraz sposób postępowania z produktem. Stosować środki ochrony renomowanych producentów.

a) Ochrona dróg oddechowych – przy braku odpowiedniej wentylacji w pomieszczeniu: maska z filtrem kombinowanym lub aparat izolujący drogi oddechowe,

b) Ochrona rąk – materiał, z którego wykonane są rękawice musi być nieprzepuszczalny i odporny na działanie produktu. Stosować rękawice ochronne z kauczuku neoprenowego lub nitylowego. Grubość min. 0,4 mm. Jeśli przewidywany jest długotrwały lub często powtarzający się kontakt z produktem, zalecane jest noszenie rękawic o klasie ochrony 5 (czas przebicia większy niż 240 minut zgodnie z PN-EN 374). Jeśli przewidywany jest tylko krótki kontakt z produktem, zalecane jest noszenie rękawic o klasie ochrony 3 lub wyższej (czas przebicia większy niż 60 minut zgodnie z PN-EN 374).

Ponieważ produkt jest mieszaniną składającą się z kilku substancji, to odporności materiałów, z których wykonano rękawice nie można wcześniej wyliczyć i dlatego też musi być ona sprawdzona przed zastosowaniem. Od producenta rękawic należy uzyskać informację na temat czasu przenikania przez nie substancji i taki czas musi być przestrzegany.

Zaleca się regularne zmienianie rękawic i natychmiastową ich wymianę, jeśli wystąpią jakiegokolwiek oznaki ich zużycia, uszkodzenia (rozerwania, przedziurawienia) lub zmiany w wyglądzie (kolorze, elastyczności, kształcie).

c) Ochrona oczu – wymagane okulary lub gogle ochronne

d) Ochrona skóry – ubranie ochronne ze zwartej tkaniny, fartuch ochronny

e) Zagrożenia termiczne – nie dotyczy

Edycja
03Data wydania
30.11.2012 Data aktualizacji
08.05.2017**Normy na sprzęt ochronny:**

PN-EN 140:2001 Sprzęt ochrony układu oddechowego. Półmaski i ćwierćmaski. Wymagania, badanie, znakowanie

PN-EN 143:2004 Sprzęt ochrony układu oddechowego. Filtry. Wymagania, badanie, znakowanie

PN-EN 149+A1:2010 Sprzęt ochrony układu oddechowego. Półmaski filtrujące do ochrony przed cząstkami. Wymagania, badanie, znakowanie

PN-EN 14387+A1:2010 Sprzęt ochrony układu oddechowego. Pochłaniacze i filtropochłaniacze. Wymagania, badanie, znakowanie

PN-EN 374-1:2005 Rękawice chroniące przed substancjami chemicznymi i mikroorganizmami. Część 1: Terminologia i wymagania

PN-EN 374-2:2005 Rękawice chroniące przed substancjami chemicznymi i mikroorganizmami. Część 2: Wyznaczanie odporności na przesiąkanie

PN-EN 374-3:2005 Rękawice chroniące przed substancjami chemicznymi i mikroorganizmami. Część 3: Wyznaczanie odporności na przenikanie substancji chemicznych

PN-EN 166:2005 Ochrona indywidualna oczu. Wymagania

PN-EN 14605+A1:2010 Odzież chroniąca przed ciekłymi chemikaliami. Wymagania dotyczące odzieży ochraniającej całe ciało, z połączeniami nieprzepuszczającymi cieczy w postaci płynnej (Typ 3) lub rozpylonej (Typ 4), łącznie z wyrobami zapewniającymi tylko częściową ochronę ciała (Typy PB[3] i PB[4])

PN-EN ISO 20344:2012 Środki ochrony indywidualnej. Metody badania obuwia

Poziom ochrony i wymagane środki kontroli zmieniają się znacznie w zależności od warunków potencjalnego narażenia. Gdy stężenie substancji stwarzających zagrożenie jest ustalone i znane, doboru środków ochrony indywidualnej należy dokonywać z uwzględnieniem stężenia substancji występującego na danym stanowisku pracy, czasu narażenia, czynności wykonywanych przez pracownika oraz zaleceń podanych przez producenta środka ochrony indywidualnej. W sytuacji awaryjnej lub gdy stężenie substancji na stanowisku nie jest znane, stosować środki ochrony indywidualnej izolujące organizm (kombinezon gazoszczelny skompletowany z izolującym sprzętem ochrony układu oddechowego).

Stosowane środki ochrony indywidualnej muszą spełniać wymagania zawarte w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 28.12.2005r. (Dz. U. Nr 259, poz. 2173) oraz dyrektywy 89/686/WE (wraz z późn. zm.).

Pracodawca jest obowiązany zapewnić, aby stosowane środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze posiadały właściwości ochronne i użytkowe oraz zapewnić odpowiednie ich pranie, konserwację, naprawę i odkażanie. Wszelki zanieczyszczony lub uszkodzony sprzęt ochrony osobistej musi być natychmiast wymieniony.

Kontrola narażenia środowiska:

Nie należy dopuścić do przedostania się dużych ilości produktu do wód gruntowych, kanalizacji, ścieków lub gleby.

SEKCJA 9. WŁAŚCIWOŚCI FIZYCZNE I CHEMICZNE**9.1. Informacje na temat podstawowych właściwości fizycznych i chemicznych:**

Postać: ciecz, koncentrat zawiesinowy barwy białej do beżowej

Zapach: wyczuwalny zapach migdałów

Próg zapachu: nie oznaczono

pH: nie oznaczono

Temperatura topnienia/krzepnięcia: nie oznaczono

Początkowa temperatura wrzenia i zakres temperatur wrzenia: nie oznaczono

Temperatura zapłonu: nie oznaczono

Szybkość parowania: nie oznaczono

Palność: brak danych

Górna/dolna granica palności lub górna/dolna granica wybuchowości: nie oznaczono

Prężność par: nie oznaczono

Gęstość par: nie oznaczono

Gęstość (20°C): ok. 1,08 g/cm³

Edycja
03Data wydania
30.11.2012Data aktualizacji
08.05.2017

Rozpuszczalność w wodzie:	mieszalny w dowolnych proporcjach
Rozpuszczalność w innych rozpuszczalnikach:	brak danych
Współczynnik podziału: n-oktanol/woda:	nie oznaczono
Temperatura samozapłonu:	nie oznaczono
Temperatura rozkładu:	nie oznaczono
Lepkość:	brak danych
Właściwości wybuchowe:	brak danych
Właściwości utleniające:	brak danych

9.2. Inne informacje: brak danych

SEKCJA 10. STABILNOŚĆ I REAKTYWNOŚĆ

10.1. Reaktywność:

Produkt rozkłada się w obecności mocnych zasad

10.2. Stabilność chemiczna:

Produkt stabilny w normalnych warunkach otoczenia (patrz sekcja 7 – warunki przechowywania).

Trwały w normalnych warunkach składowania przez co najmniej 2 lata

Produkt jest jednorodną, gęstą zawiesiną barwy białej do beżowej, łatwo dyspergującą w wodzie. Dopuszcza się częściową sedimentację zawiesiny w przypadku pozostawienia produktu przez dłuższy czas bez ruchu. Po wymieszaniu zawartości opakowania produkt powinien ponownie utworzyć jednorodną zawiesinę.

10.3. Możliwość występowania niebezpiecznych reakcji:

Brak danych

10.4 Warunki, których należy unikać:

Silne nasłonecznienie, wysoka (> 40°C) i niska (< 0°C) temperatura.

10.5. Materiały niezgodne:

Alkalia

10.6 Niebezpieczne produkty rozkładu:

W normalnych warunkach stosowania nie są znane. Przy rozkładzie termicznym wydzielają się związki halogenoorganiczne

SEKCJA 11. INFORMACJE TOKSYKOLOGICZNE

11.1. Informacje dotyczące skutków toksykologicznych:

Toksyczność ostra:

Toksyczność ostra doustnie: brak danych dla produktu

Toksyczność ostra dermalnie: brak danych dla produktu

Toksyczność ostra inhalacyjnie: brak danych dla produktu

Toksyczność ostra dla składników stwarzających zagrożenie:

Toksyczność ostra doustna LD50 (szczur): 430 – 4000 mg/kg (dotyczy alfa-cypermetyryny)

Toksyczność ostra doustna LD50 (szczur): 441 – 1152 mg/kg (dotyczy chlorfenapiru)

Toksyczność ostra inhalacyjnie, pary LC50 (szczur): > 23,5 mg/l/4h (dotyczy alfa-cypermetyryny)

Toksyczność ostra inhalacyjnie, pary LC50 (szczur): > 1,9 mg/l/4h (dotyczy chlorfenapiru)

Toksyczność ostra doustnie: ATE (oszacowane) > 2000 mg/kg – produkt nie klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie toksyczością ostrą po połknięciu

Toksyczność ostra kontakt ze skórą: ATE (oszacowane) > 2000 mg/kg – produkt nie klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie toksyczością ostrą w kontakcie ze skórą

Toksyczność ostra inhalacyjnie: ATE (oszacowane) > 10 – 20 mg/dm³/4h (pary) – produkt nie klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie toksyczością ostrą przy wdychaniu

Działanie żrące/drażniące na skórę: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Poważne uszkodzenie oczu/działanie drażniące na oczy: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Edycja
03Data wydania
30.11.2012Data aktualizacji
08.05.2017

Działanie uczulające na drogi oddechowe lub skórę: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Działanie mutagenne na komórki rozrodcze: produkt nie zawiera składników stwarzających zagrożenie umieszczonych w wykazie substancji i produktów o działaniu mutagennym

Działanie rakotwórcze: produkt nie zawiera składników stwarzających zagrożenie umieszczonych w wykazie substancji i produktów o działaniu rakotwórczym

Szkodliwe działanie na rozrodczość: produkt nie zawiera składników stwarzających zagrożenie umieszczonych w wykazie substancji i produktów o działaniu szkodliwym na rozrodczość

Działanie toksyczne na narządy docelowe – narażenie jednorazowe: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Działanie toksyczne na narządy docelowe – powtarzane narażenie: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Zagrożenie spowodowane aspiracją: produkt nie spełnia kryteriów klasyfikacyjnych

Potencjalne skutki zdrowotne:**Wdychanie** – szkodliwy przy wdychaniu**Spożycie** – może działać szkodliwie po połknięciu**Skóra** – narażenie na działanie alfa-cypermetryny może powodować przejściowe, krótkotrwałe pieczenie, swędzenie, drętwienie twarzy lub innych powierzchni delikatnej skóry.**Oczy** – powoduje przejściowe podrażnienie oczu**SEKCJA 12. INFORMACJE EKOLOGICZNE****12.1. Toksyczność:**

Brak danych

12.2. Trwałość i zdolność do rozkładu:

Brak danych

12.3. Zdolność do bioakumulacji:

Brak danych

12.4. Mobilność w glebie:

Brak danych

12.5. Wyniki oceny właściwości PBT i vPvB:

Produkt nie spełnia kryteriów PBT lub vPvB zgodnie z załącznikiem XIII rozporządzenia REACH.

12.6. Inne szkodliwe skutki działania:

Produkt jest klasyfikowany jako stwarzający zagrożenie dla środowiska, działa bardzo toksycznie wobec organizmów wodnych, powodujący długotrwałe niekorzystne zmiany w środowisku wodnym. Produkt w postaci handlowej stwarza znaczne zagrożenie dla środowiska. Dolożyć wszelkiej staranności, by produkt nie przedostał się do gleby, źródeł wody pitnej, zbiorników wodnych itp.

Dane ekotoksykologiczne dla składnika stwarzającego zagrożenie (alfa-cypermetryna): Toksyczność ostra wobec ryb LC50 (96h): 0,45 – 0,7 mg/dm³Toksyczność ostra wobec bezkręgowców wodnych (*Daphnia magna*) EC50 (48h): 0,016 mg/dm³**Dane ekotoksykologiczne dla składnika stwarzającego zagrożenie (chlorfenapyr):**Toksyczność ostra wobec ryb LC50 (96h): 0,7 – 500 µg/dm³Toksyczność ostra wobec bezkręgowców wodnych (*Daphnia magna*) EC50 (48h): 0,006 mg/dm³**SEKCJA 13. POSTĘPOWANIE Z ODPADAMI****13.1. Metody unieszkodliwiania odpadów:**

Odpad produktu: pozostałości produktu składować w oryginalnych pojemnikach. Porozumieć się z producentem produktu w sprawie możliwości przerobu odpadów. Jeśli nie ma takiej możliwości, przekazać

Edycja
03Data wydania
30.11.2012 Data aktualizacji
08.05.2017

do utylizacji w zakładzie posiadającym zezwolenie w zakresie zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Nie wprowadzać pozostałości produktu do ścieków. Resztki nieużytej cieczy użytkowej rozcieńczyć wodą i wypryskać na powierzchni poprzednio opryskiwanej.

Grupa odpadu: 07 04 – odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania organicznych środków ochrony roślin, środków do konserwacji drewna i innych biocydów.

Kod odpadu: 07 04 99 – inne nie wymienione odpady

Usuwanie zużytych opakowań: zabrania się ich spalania na powierzchni ziemi. Opróżnione opakowania należy przepłukać trzykrotnie wodą, a popłuczyny wlać do zbiornika z cieczą użytkową. Wodę użytą do mycia aparatury wypryskać na powierzchni uprzednio opryskiwanej. Zabrania się wykorzystywania opróżnionych opakowań po produkcji do innych celów w tym także traktowania ich jako surowce wtórne. Opróżnione opakowanie należy zwrócić do sprzedawcy, u którego środek został zakupiony.

Kod odpadu: 15 01 10* – opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone.

SEKCJA 14. INFORMACJE DOTYCZĄCE TRANSPORTU

14.1. Numer UN (numer ONZ):	3082
14.2. Prawidłowa nazwa przewozowa UN:	MATERIAŁ ZAGRAŻAJĄCY ŚRODOWISKU WODNEMU, CIEKŁY I.N.O. (chlorfenapyr, alfa-cypermetryna)
14.3. Klasa(-y) zagrożenia w transporcie:	9
14.4. Grupa pakowania:	III
14.5. Zagrożenie dla środowiska:	tak
14.6. Szczególne środki ostrożności dla użytkowników:	patrz sekcja 7.1
Transport lądowy ADR	
Kod klasyfikacyjny towaru niebezpiecznego:	M6
Numer nalepki ostrzegawczej:	9
Instrukcja pakowania:	P 001
Kod przejazdu przez tunele:	E
14.7. Transport luzem zgodnie z załącznikiem II do konwencji MARPOL 73/78 i kodeksem IBC:	
Kod IBC:	brak danych

SEKCJA 15. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEPISÓW PRAWNYCH**15.1. Przepisy prawne dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i ochrony środowiska specyficzne dla substancji lub mieszaniny:**

- Ustawa o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 1203)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1907/2006 z dnia 18.12.2006r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 790/2009 z dnia 10 sierpnia 2009r. dostosowujące do postępu naukowego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (1 ATP)
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 286/2011 z dnia 10 marca 2011r. dostosowujące do postępu naukowego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (2 ATP)
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 618/2012 z dnia 10 lipca 2012 r. dostosowujące do postępu naukowego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (3 ATP)
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 487/2013 z dnia 8 maja 2013r. dostosowujące do postępu naukowego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji,

oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (4 ATP)

- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 944/2013 z dnia 2 października 2013r. dostosowujące do postępu naukowo-technicznego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (5 ATP)
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 605/2014 z dnia 5 czerwca 2014 r. zmieniające, w celu włączenia zwrotów określających zagrożenie i zwrotów określających środki ostrożności w języku chorwackim oraz dostosowania do postępu naukowo-technicznego, rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (6 ATP)
- Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/830 z dnia 28 maja 2015r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2014r. Poz. 817)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 02 lutego 2011r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2011r. Nr 33, poz. 166)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy” (tekst jednolity Dz. U. z 2003r. Nr 169, poz. 1650)
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy związanej z występowaniem w miejscu pracy czynników chemicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 1488)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005r. w sprawie zasadniczych wymagań dla środków ochrony indywidualnej (Dz. U. z 2005r. Nr 259, poz. 2173)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010r. „W sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu” (Dz. U. z 2010r., Nr 16, Poz. 87)
- Ustawa – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2017r. poz. 519)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014r. „w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego” (Dz. U. z 2014r., poz. 1800)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014r. „W sprawie katalogu odpadów” (Dz. U. z 2014r., poz. 1923)
- Ustawa o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jednolity Dz. U. z 2016r. poz. 1863)
- Ustawa z dnia 9 października 2015r. „O produktach biobójczych” (Dz. U. z 2015r. poz. 1926)
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerozolowych (tekst jednolity Dz. U. z 2015r. poz. 854)
- Oświadczenie rządowe z dnia 26 marca 2015r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957r. (Dz. U. z 2015r., poz. 882)

15.2. Ocena bezpieczeństwa chemicznego:

Dla produktu nie została dokonana ocena bezpieczeństwa chemicznego

SEKCJA 16. INNE INFORMACJE

Objaśnienia kategorii i zwrotów zagrożenia dotyczących substancji stwarzających zagrożenie wchodzących w skład produktu:

- Acute Tox. 3 (oral) Toksyczność ostra (droga pokarmowa) kategoria zagrożenia 3
- Acute Tox. 3 (inh) Toksyczność ostra (po narażeniu inhalacyjnym) kategoria zagrożenia 3
- Acute Tox. 4 (oral) Toksyczność ostra (droga pokarmowa) kategoria zagrożenia 4
- Acute Tox. 4 (inh) Toksyczność ostra (po narażeniu inhalacyjnym) kategoria zagrożenia 4
- STOT SE 3 Działanie toksyczne na narządy docelowe – narażenie jednorazowe kategoria zagrożenia 3
- STOT RE 2 Działanie toksyczne na narządy docelowe – powtarzane narażenie kategoria zagrożenia 2
- Aquatic Acute 1 Stwarzający zagrożenie dla środowiska wodnego. OSTRE kategoria zagrożenia 1
- Aquatic Chronic 1 Stwarzający zagrożenie dla środowiska wodnego. PRZEWLEKŁE kategoria zagrożenia 1

H301 Działa toksycznie po połknięciu
H302 Działa szkodliwie po połknięciu
H331 Działa toksycznie w następstwie wdychania
H332 Działa szkodliwie w następstwie wdychania
H335 Może powodować podrażnienie dróg oddechowych
H373 Może powodować uszkodzenie narządów w następstwie długotrwałego lub powtarzanego narażenia
H400 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne
H410 Działa bardzo toksycznie na organizmy wodne, powodując długotrwałe zmiany

Wyjaśnienie skrótów i akronimów stosowanych w karcie charakterystyki:

CAS – Chemical Abstracts Service

WE – numer przypisany substancji chemicznej w Europejskim Wykazie Istniejących Substancji o Znaczeniu Komercyjnym lub w Europejskim Wykazie Notyfikowanych Substancji Chemicznych, lub w wykazie substancji chemicznych wymienionych w publikacji "No-longer polymers".

NDS – najwyższe dopuszczalne stężenia substancji szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy

PBT – trwałość, zdolność do bioakumulacji i toksyczność

vPvB – bardzo duża trwałość i bardzo duża zdolność do bioakumulacji

LD50 – dawka powodująca 50% przypadków śmiertelnych

LC50 – stężenie powodujące 50% przypadków śmiertelnych

EC50 – stężenie powodujące 50% reakcję przeżyciową

Numer UN – numer rozpoznawczy materiału (numer ONZ, numer UN)

ADR – europejska umowa dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych

Kartę charakterystyki sporządzono zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) 2015/830 z dnia 28 maja 2015r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH).

Klasyfikacji produktu na podstawie zawartości składników stwarzających zagrożenie oraz danych producenta dokonano zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającym i uchylającym dyrektywę 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1907/2006.

Dopuszczenie do obrotu – zezwolenie Ministra Zdrowia nr 5348/13

Szkolenia:

Osoby mające styczność z produktem przed przystąpieniem do pracy, należy przeszkolić odnośnie właściwości i sposobu postępowania z w/w produktem. Stosować zgodnie ze sposobem użycia zaleconym przez producenta.

Źródła danych na podstawie których opracowano kartę charakterystyki:

Karta została opracowana na podstawie kart charakterystyk poszczególnych składników, danych literaturowych oraz posiadanej wiedzy i doświadczenia, z uwzględnieniem aktualnie obowiązujących przepisów.

ECHA European Chemicals Agency, <http://echa.europa.eu/>

Zastrzeżenia:

Dane zawarte w karcie należy traktować wyłącznie jako pomoc dla bezpiecznego postępowania w transporcie, dystrybucji, stosowaniu i przechowywaniu. Użytkownik ponosi odpowiedzialność wynikającą z niewłaściwego wykorzystania informacji zawartych w Karcie lub niewłaściwego zastosowania produktu.

Kartę charakterystyki sporządził: dr Piotr Mikołajewicz

Karta opracowana przez: F.U. VELA (tel. kont. +48 782282392, e-mail: biuro@vela-doradztwo.pl)

Aktualizacja z dnia 08.05.2017 dotyczy sekcji 1 – 16.